

Natoroznanske stvari.

Balóni — vozniki po zraku.

Balóni, v katerih se ljudje vozijo po zraku, so pri Francozih zdaj, kar so zaprti v Parizu in v drugih mestih po nemški armadi, edina pomoč, da izvejo, kaj se tu in tam godí, in si pošiljajo svèt za to ali uno, da ne izvé sovražnik. Ni tedaj odveč, da kaj malega povemo našim bralcem, ki ne vejo, kako je to mogoče, da se ljudje visoko nad zemljo vozijo po zraku (luftu) sèm ter tjè.

Balón, ki se po zraku vozi, misliti si morate kot velik mehur iz prav močne limane svile (žide), kateri je napihnen s takim gazom (zrakom), ki je veliko loži kakor je navadni podnebni zrak. Kakor vsaka stvar na vodi le takrat plava, kedar je loža kakor voda, tako tudi ta balón z vsem, kar je v njem in k njemu privezano, mora loži biti kakor podnebni zrak, v katerem plava. Najpripravniši gáz, s katerim se napolnujejo balóni, je tisti gáz, ki se vodeni gaz imenuje in s katerim se dela tudi gazna svečava, zato, ker je najloži med vsemi gazi in sicer v čistem stanju 14krat loži memo podnebnega zraka. Pod balónom je privezan čolnič, v ktereга stopijo ljudje, ki se hočejo z balonom peljati po zraku. Da vodnik more bolj kvišku ali nizko ravnati balón, vzame v čolnič nekoliko žakljev peska; če hoče bolj kvišku, iztrese več ali manj peska na zemljo, da je balón loži; če pa se hoče niže doli spustiti, pa izpusti skozi zaklopnico na balonu, katero odpre, nekoliko gaza iz njega. — Prve poskušnje, balón napraviti, segajo 200 let nazaj. 50 let pred Montgolfier-oma, dvema bratoma, ki sta se s to umetno vožnjo veliko ukvarjala, leta 1736., je Portugalec Dom Guzman se v košu pod balónom vzdignil visoko v podnebje, al ob glavo bi ga bila, ako bi ga ne bil kralj Ivan rešil, djala španjska inkvizicija zato, ker v tadanjih temnih časih so mislili, da se norčuje z vnebohodom Kristusovim, in ker se jim je zdelo, da vidijo peklenški ogenj pod balónom, s katerim je Guzman kuril, da je navadni zrak (ne vodeni gaz) tanjšal v balonu in ga tako lahkega delal. Balon plava silno hitro po zraku, Nadar je 15 milj pota storil v eni uri. Al to je nevarno, da vodnik ne more balona zmirom voditi kakor in kamor bi hotel in da se vetru ne more ustaviti. Francozi so že v prvi svoji revoluciji v preteklem stoletju se veliko po balonih vozili sèm ter tjè; mnogo taciñ voznikov pa je že tudi strašno smrt storilo, da so se ubili ali pocepali v morje itd. — To je na kratko popisana vožnja po zraku, ktera ima le to napako, da gori in doli vodnik lahko ravná balón, prave poti pa na desno ali levo si ne more zbrati tako, kakor bi rad.

Politične stvari.

Adresna debata v deželni zboru kranjskem

30. avgusta 1870. leta.

Za dr. Zarnikom je govoril dr. Costa tako-le:

Le o eni točki adrese hočem govoriti in sicer to, da na tanko pojasnim državno-pravno stališče naše stranke.

Važno in treba je to zaradi tega, ker je nam danes priložnost dana, da v tej adresi mi izrečemo svoj program, svoj program, kateri se je že dostikrat zahteval ravno od nasprotne stranke. Kolikokrat se nam je očitalo: vi nimate nobenega programa, vi v temnem lazite, vi delate zoper ustavo, vi ste klerikalci in Bog vedi kaj še vse. Danes imate program, in sicer jasen

in trden na vsako stran; program, ki je bil leta 1848. ravno tak (Dežman: oho!), kakor ga imamo danes (oho!). Slavni zbor! od nasprotne stranke se mi ugovarja, da to ni res. Al jez hočem dokazati, da je naš program res isti ostal do današnjega dne, in da zmirom bode ostal isti, kakor je bil leta 1848.

Prva točka našega programa je močna in edina Avstrija (pohvala), taka Avstrija, ktereje je mogoče braniti se zoper vse protivnike. To je bil naš program leta 1848. in to je naš program še dan danes. (Živa pohvala.) In če nam pravi ces. deželni predsednik, naj se v nas avstrijska čutila zbudijo, moram mu odgovoriti, da mi tega klica ne potrebujemo, mi imamo avstrijsko domoljubje, smo ga imeli in ga bomo imeli. (Gromovita pohvala.)

Če je gospod dr. Kaltenegger rekel, naj bi mi avstrijsko zastavo razgrnili, mu rečem, da tudi tega nam ni treba. Mi smo avstrijsko zastavo kvišku držali tako leta 1848., 1859., 1866., kakor jo še dandanes visoko držimo pa le zaradi tega, ker mi hočemo konstitucionalno, v resnici mogočno in edino Avstrijo imeti, ki bode pravična vsem željam narodov. (Živa pohvala.) To je tedaj prva točka našega programa ravno tako 1848. leta kakor danes.

Druga točka našega programa je ta, da se Avstrija osnuje po taki osnovi, da se narodnost vsem narodom ohrani. Naše bojevanje za ohranjenje narodnosti za narodne pravice je isto tako ostalo danes, kakoršno je bilo 1848. leta.

Tretja točka našega programa, ki je ravno ista ostala, je naša véra, véra naših očetov, ravno taka kakor leta 1848.

Četrta točka, ktero imamo danes tako kakor leta 1848. v svojem programu, je zedinjenje vseh Slovencev, ktera se je prvokrat izrazila leta 1848. v cesarski dvorni palači v Beču.

Al, gospôda moja! da imamo mi danes delegacije za centralni zbor v Avstriji, tega mi nismo krivi; mi nismo naredili prememb zaradi tega, mi nismo pogodbe z Magjari storili. To je edini razložek, drugega nimamo.

Če se nam očita, da smo mi svoj program predru-gačili, in če se sklicuje na to, kar je neki gospod (dr. Klun) pisal o tem leta 1866., moram reči, da je to očitanje „rusicizma“! Tako očitanje je pa bilo tistokrat prav nepremišljeno in neupravičeno, in to je isto tako tudi danes. Rusicizma nam nobeden ne more očitati. Panslavizma, o katerem se je prav mnogo govorilo, v Avstriji ni, in danes se je prav dobro pokazalo, da se nam je edino le panprusizma bati (živa pohvala), kateri hoče imeti edino veliko Germanijo od jadranskega morja do severne Evrope. Tega pangermanizma se nam je bati, in dokazano je, da tudi v Ljubljani imamo take, ki se ne sramujejo, po vseh časnikih naznanjati, koliko se je že nabralo za pruske ranjence. (Gromovita pohvala in veselost.) Oni niso zaradi tega nabirali, da bi rane celili ranjenim Prusom, temveč gola demonstracija je to, ker oni zahtevajo, da bi Prusi ne zgubili vojske in da bi potem sem prišli, ter zastavo velike Nemčije razvili. (Dobro, dobro!) Jaz ne mislim tukaj nobenega častitega gospoda te slavne zbornice. Panslavizma se danes nobeden ne boji, ampak panprusizma. Zoper pangermanizem pa bomo delali, in hočemo, če je le mogoče, edino in krepko Avstrijo ohraniti.

To je naš program, in naša adresa ima ravno to državno-pravno stališče. Z dvema besedama je izrečen naš program: federalizem in svoboda. Svobodo mi hočemo in to izrekamo v svoji adresi ne le na enem mestu, temuč v treh krajih, namreč, kjer se pravi, da